

بررسی رابطه افشای اختیاری اطلاعات با کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

آیت جوان^۱، رقیه اسماعیلی^۲

^۱ کارشناس ارشد حسابداری، واحد آستارا، دانشگاه آزاد اسلامی، آستارا، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناس ارشد حسابداری، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

چکیده

هدف این تحقیق بررسی رابطه افشای اختیاری اطلاعات با کیفیت سود و مسئولیت اجتماعی در بورس اوراق بهادار تهران است. در راستای هدف تحقیق نمونه‌ای متشکل از ۱۶۰ شرکت از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ انتخاب گردید. در این تحقیق متغیر وابسته کیفیت سود از طریق الگو فرانسویس و همکاران (۲۰۰۵) محاسبه شده است و برای اندازه‌گیری متغیر افشای اختیاری اطلاعات از شاخص جنسن (۲۰۰۲) استفاده شده است. روش تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نوع توصیفی همبستگی است. برای آزمون فرضیه‌ها از مدل‌های رگرسیون ترکیبی و داده‌های پانل استفاده شده است. نتایج فرضیه تحقیق نشان داد که، رابطه‌ای مثبت بین افشای اختیاری اطلاعات با کیفیت سود شرکت وجود دارد و افزایش در افشای اختیاری اطلاعات موجب افزایش کیفیت سود شرکت می‌شود.

واژه‌های کلیدی: افشای اختیاری اطلاعات، کیفیت سود، بورس اوراق بهادار، تهران

۱. مقدمه

از آنجایی که سرمایه گذاران و اعتباردهندگان دو گروه اصلی استفاده کنندگان برون سازمانی اطلاعات مالی به شمار می آیند، تهیه و فراهم کردن اطلاعات مربوط برای این دو گروه یکی از رسالت های اصلی گزارشگری مدیریت و سیستم حسابداری می باشد. از این رو توجه ویژه به نوع نیازهای اطلاعاتی این افراد ضروری است. سیستم گزارشگری مالی باید اطلاعاتی را فراهم سازد تا برای استفاده کنندگان مختلف در اخذ تصمیمات مربوط به سرمایه گذاری، اعطای اعتبار و سایر تصمیمات مشابه مفید واقع شود. مفید بودن مستلزم این است که اطلاعات به گونه ای مناسب و کامل افشا شود. افشای کامل در گزارش های سالانه نقش اساسی در تصمیم گیری های صحیح و آگاهانه گروه های مختلف بخصوص سرمایه گذاران دارد.

هندریکسن و ون برادا^۱ (۱۹۹۲) با توجه به پژوهش ها و شواهد خود بیان می کنند که شرکت ها تمایل چندانی به افزایش میزان افشاء کامل اطلاعات مالی ندارند، مگر اینکه از سوی حرفه حسابداری یا دولت، مجبور شوند. در طی سال های اخیر گزارشگری مالی در معرض انتقادات جدی بوده است، امروزه شرکت ها براساس سیاست های افشاء خود مورد قضاوت قرار می گیرند و می توانند سیستم های افشای اطلاعات خود را برای سهامداران از طریق استقرار کمیته های افشاء تقویت کنند. سازمان بورس قوانین و مقرراتی را وضع نموده که همه این شرکت ها ملزم به رعایت کامل الزامات افشاء اجباری هستند، اما گاهی شرکت ها دست به افشای اختیاری اطلاعات میزنند. در افشاء اختیاری، نوع افشاء، نمود یا زائیده درونی یک سیستم اقتصادی می باشد که فرض می شود در آن، مدیر اطلاعات محرمانه ای دارد و بطور داوطلبانه آن را به سرمایه گذاران افشاء می کند. این طبقه از افشاء، مبتنی بر محدودیت هزینه منفعت است که مبنای تصمیم گیری مدیر را شکل می دهد (ورچیا، ۲۰۰۱).

نقش متولیان افشاء اطلاعات در حاکمیت شرکتی متبلور می شود که در برگیرنده کنترل و رویه هایی برای اطمینان از عدم حرکت مدیریت شرکت برای منافع شخصی و حرکت در مسیر حداکثر نمودن منافع سهامداران و ارزش شرکت است. از جمله عواملی که موجب افزایش در تقاضای افشای بیشتر اطلاعات در بازار سرمایه مدرن می شوند، از عدم تقارن اطلاعات و وجود تضاد نمایندگی بین مدیریت و سهامداران ناشی می شود. همواره این سؤال مطرح بوده است که انگیزه های مدیریت برای افشاء اطلاعات بیشتر کدامند. نتایج بسیاری از تحقیقاتی که در زمینه افشای داوطلبانه اطلاعات انجام شده است، هنوز با یکدیگر در تناقض است. تناقض در این مطالعات به ظهور شکاف تحقیقات منجر شده است. از این رو لازم است تحقیقات بیشتری در زمینه افشای اختیاری اطلاعات انجام شود. نتایج تحقیقات گذشته در ایران متوجه بررسی افشای اجباری و ابعاد محدودی از افشای اختیاری بوده و روابط آنها با مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی سنجیده شده است حال آنکه در این پژوهش افشای اختیاری بر حسب مدل جامعی متشکل از ابعاد مختلف اندازه گیری می شود. با توجه به مطالب گفته شده و پی بردن به تاثیرات افشای اختیاری اطلاعات در این تحقیق سعی شده است، رابطه احتمالی بین افشای اختیاری اطلاعات را در شرکت های بورس اوراق بهادار تهران بر کیفیت سود مورد بررسی قرار دهیم در این مقاله انگیزه های مدیریت را برای افشاء اطلاعات مورد بررسی قرار می دهیم و به دنبال پاسخ به این سوال هستیم که آیا افشای اختیاری اطلاعات عامل تاثیر گذاری بر کیفیت سود است یا خیر؟

۲. مبانی نظری و مروری بر پیشینه تحقیق

سرمایه گذاران در بازارهای سرمایه برای تصمیم گیری خود به اطلاعاتی تکیه می کنند که قاعدتا انتظار می رود معتبر، فهم پذیر و قابل رسیدگی و تجزیه و تحلیل باشند. معتبرترین منبع اطلاعاتی سرمایه گذاران، اعتبار دهندگان و سایر استفاده کنندگان از اطلاعات شرکت ها، گزارش های ارائه شده توسط مدیران شرکت می باشد. همواره این سؤال مطرح بوده است که

^۱Hendriksen & Van Breda

انگیزه های مدیریت برای افشاء اطلاعات بیشتر کدامند. در این مقاله انگیزه های مدیریت را برای افشاء اطلاعات مورد بررسی قرار می دهیم. بررسی می کنیم که آیا افشای اختیاری اطلاعات عامل تاثیر گذاری بر کیفیت سود است یا خیر. کیفیت سود یکی از ویژگی های مهم گزارش مالی است که تخصیص کار آمدمنابع را تحت تاثیر قرار می دهد، زیرا سود بعنوان ورودی اصلی مدل های ارزیابی سرمایه گذاران و تحلیلگران بشمار می رود. یکی از روش هایی که مدیران شرکتهای بحران زده مالی و شرکتهای ورشکسته ممکن است برای مخفی کردن عملکرد ضعیف خود به قصد کسب فرصت به تاخیر انداختن ورشکستگی از آن استفاده کنند، دستکاری افزایش سود حسابداری است، اینکار باعث کاهش قابلیت اتکای سود شرکت های مذکور می گردد. کاهش کیفیت سود موجب می شود که استفاده کنندگان برداشت های نادرستی از سود حسابداری داشته باشند و در نهایت باعث اتخاذ تصمیم های اشتباه آنان می گردد (خواجوی ۱۳۸۹). تحلیل گران مالی، مدیران و سرمایه گذاران در سال های اخیر به گزارش سودآوری شرکتها توجه زیادی داشته اند. سود حسابداری و اجزای آن از جمله اطلاعاتی محسوب می شود که در هنگام تصمیم گیری توسط افراد در نظر گرفته می شود. سود حسابداری مبتنی بر ارقام تعهدی از نظر بسیاری از کاربران اطلاعات صورت های مالی، ابزاری برای سنجش عملکرد شرکتها محسوب می شود. منظور از ارزیابی عملکرد شرکتها ارزیابی کلی وضعیت مالی و نتایج عملیات برای تصمیم گیری های منطقی است. سود حسابداری نشانه ای است که موجب تغییر باورها و رفتار سرمایه گذاران می شود. کیفیت سود می تواند در گزارشگری مالی اطمینان سرمایه گذاران را در بازارهای مالی تحت تاثیر قرار دهد. در طول سه دهه اخیر کیفیت سود مورد توجه خاص پژوهشگران قرار گرفته است و تلاش بر این بوده است که با دست یافتن به یک روش منطقی و معتبر، کیفیت سود مورد ارزیابی قرار گرفته و عوامل تاثیرگذار بر آن شناسایی شود (دسای و همکاران، ۲۰۰۹)؛ در نتیجه تحقیقات تجربی متعددی، این تصور که سود مهمترین منبع اطلاعاتی تلقی شده، تصمیم گیرندگان به سود بیشتر از هر معیار دیگری اتکا می کنند، به اثبات رسیده است (ثقفی، ۱۳۸۶).

افشا به عنوان یکی از اصول حسابداری مطرح شده است و براساس این اصل، باید کلیه ی اطلاعات مربوط به فعالیت های شرکت به نحو مناسب و به موقع در اختیار گروه های مختلف استفاده کنندگان قرار بگیرد. در واقع هدف اصلی از افشا عبارت از؛ کمک به استفاده کنندگان در تصمیم گیری مربوط به سرمایه گذاری، تفسیر وضعیت مالی شرکت ها، ارزیابی عملکرد مدیریت، پیش بینی جریانهای وجه نقد آتی می باشد. در این راستا باید کلیه واقعیتهای با اهمیت واحد اقتصادی به گونه ای مناسب و کامل افشا بشوند، تا امکان اتخاذ تصمیم فراهم بشوند و از سردرگمی جلوگیری به عمل بیاید. افشاء باید از طریق گزارش های قانونی شامل صورت های مالی اساسی که حاوی تمامی اطلاعات با اهمیت، مربوط و به موقع باشد و این اطلاعات به گونه ای قابل فهم و حتی الامکان کامل ارائه گردد؛ تا امکان اتخاذ تصمیم های آگاهانه را برای استفاده کنندگان فراهم سازد (بنی مهد و همکاران، ۱۳۸۹).

شرکتها با افشای اطلاعات درباره خودشان از جمله؛ توصیف سیاست ها و فعالیت های حسابداری، معاملات غیر معمول، تأثیر معاملات غیر معمول در یک دوره به استفاده کنندگان این امکان را می دهند که ضمن شناسایی شرکت بتوانند با دیگر شرکت ها مقایسه و یا به مقایسه همان شرکت بین سالهای مختلف بپردازد (بارت و مورفی، ۱۹۹۴). این اطلاعات، استفاده کنندگان را قادر می سازد که نسبت به محیط پیرامون شان آگاه شده و در نتیجه سریعتر و دقیقتر تصمیم گیری نمایند (نالیکا^۱، ۲۰۱۲).

افشای اختیاری اطلاعاتی که مازاد بر اطلاعات اجباری در شرکت توسط مدیریت تهیه می شود، است. در مقابل افشای اجباری، همان اطلاعاتی است که توسط سازمان های مرتبط و استانداردهای حسابداری ملزم شده اند. میکِل و همکاران (۱۹۹۵) به نقل از المانس^۲ (۲۰۱۲) افشای اختیاری را "اطلاعات مازاد بر استانداردها، ارائه رایگان اطلاعات حسابداری و دیگر اطلاعات که برای امر تصمیم گیری در گزارشات سالانه مفید می باشد" تعریف نمود. افشای اختیاری اطلاعات، مزایایی را به همراه دارد که

1. Desai et al

۲. Barth

۳. Nalikka

۴. Mitchell,

۵. Elemans.

انگیزه ی افشای اختیاری اطلاعات را در مدیران بر می انگیزد. منافع حاصل از این نوع افشا، هم برای تامین شونده سرمایه و هم برای تامین کننده سرمایه وجود دارد (خانی و همکاران، ۱۳۹۱). به گفته مک کینون و دلیمونس (۱۹۹۳) قسمت اطلاعات افشای اختیاری دوست داشتنی هستند و برای هماهنگ نمودن منافع بین مدیران و منافع اقلیت لازم و ضروری اند (ممد غزل و وتمن، ۲۰۰۶). در ایران پژوهش هایی در زمینه افشای اختیاری صورت گرفته است که برخی از معیارهایی نظیر پیش بینی سود مدیران، شاخص های پیشنهادی توسط بوسان (۱۹۹۷) برای اندازه گیری افشای اختیاری استفاده نمودند. در حالی که افشای اختیاری ابعاد مختلفی دارد که اندازه گیری آن بر حسب الگویی جامع می تواند، نتایج کامل و شفاف تری از اهمیت افشای اختیاری در بهبود شفافیت اطلاعاتی ارائه دهد. بطور کلی مرور ادبیات پژوهش ها نشان می دهد، افزایش سطح افشای اختیاری منجر به کاهش رفتارهای فرصت طلبانه مدیران و در نتیجه مدیریت کیفیت سود می شود. در ادامه به برخی از این پژوهش ها اشاره خواهیم نمود.

توئو (۲۰۱۷) تحقیقی تحت عنوان افشای داوطلبانه اطلاعات غیر مالی و ارتباط آن با عملکرد پایدار را مورد بررسی قرار داد. این مقاله، انگیزه های مدیریت برای افشای اطلاعات را بررسی می کند و این که آیا چنین افشائی با عملکرد پایدار محیط زیست، اجتماعی و حکومتی ارتباط دارد. آنها دریافتند که محتوای اطلاعات و انگیزه های مدیریتی نقش مهمی را در ارزیابی موارد پیشین پیامدهای افشای غیر مالی بازی می کنند. به طور خاص، آنها دریافتند که کیفیت سود یک عامل برجسته تر در تأثیرگذاری بر افشای اطلاعات است در حالیکه هزینه تولید ناخالص داخلی عامل مهمی در تأثیرگذاری بر افشای اطلاعات تاریخی است. با استفاده از رتبه بندی از پایگاه داده برای ایجاد قابلیت پایداری، آنها ارتباط دو طرفه بین افشای اطلاعات و عملکرد پایدار پیدا کردند. نین چن، جینگ و یینگ (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی تأثیر قوانین افشا بر مدیریت سود ناشی از معاملات با اشخاص وابسته پرداختند. آنها در پژوهش خود برای اندازه گیری مدیریت سود، مدل تعدیل شده جونز را به کار بردند. آنها به این نتیجه رسیدند که به دنبال قوانین افشای تصویب شده کشور تایوان در نوامبر ۲۰۰۰، در مدیریت سود شرکت های تایوانی که دارای معاملات اشخاص وابسته با شرکت های چینی بوده اند، کاهش رخ داده است. به طور کلی آن ها بیان کردند قوانین افشا، مدیریت سود را کاهش می دهد. جاودان (۱۳۹۶)، در تحقیقی تحت عنوان کیفیت افشا، عملکرد مالی و مدیریت سود، اثر کیفیت افشا و عملکرد مالی بر مدیریت سود شرکت های پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران را، مورد سنجش و آزمون قرار دهد. جامعه آماری پژوهش حاضر، شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۴ بوده است. نمونه ها شامل ۱۴۲ شرکت بود که دارای ویژگی های از قبیل در دسترس بودن داده ها، منشر شدن صورت های مالی در سال های موردنظر توسط سازمان بورس اوراق بهادار و ... می باشد. نتیجه پژوهش نشان می دهد که کیفیت افشا و عملکرد مالی اثر منفی و معنی دار بر مدیریت سود شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران دارد. احمدی (۱۳۹۵) در پژوهش خود ارتباط بین سطح افشاء و کیفیت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار داد. تعداد ۹۱ شرکت به عنوان نمونه انتخاب شدند. نتایج آزمون فرضیه حاکی از ارتباط مثبت معنی دار بین سطح افشا و کیفیت سود می باشد. در تحقیقی که پورحیدری در سال ۱۳۹۶ انجام داد، رابطه بین کیفیت سود و هزینه سرمایه با افشای شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مطالعه نمود. نتایج پژوهش نشان داد بین کیفیت سود با میزان افشا توسط شرکت ها رابطه مستقیم و معناداری برقرار است. و همچنین هزینه سرمایه با میزان افشا توسط شرکت ها رابطه مستقیم و معناداری دارد.

۳. روش شناسی

در این تحقیق به منظور بررسی روابط بین متغیرها، از اطلاعات گذشته استفاده شده است، و در ردیف مطالعات پس رویدادی قرار می گیرد، هدف اصلی این تحقیق بررسی رابطه افشای اختیاری اطلاعات با کیفیت سود می باشد، مدل های بررسی کننده

تأثیر متغیرها برهم به صورت مدل های رگرسیونی داده های پنل طراحی گردیده است. از نظر دسته بندی تحقیق ها بر مبنای هدف می توان این تحقیق را نوعی تحقیق کاربردی به شمار آورد که نتایج به دست آمده از آن به صورت مستقیم، قابل کاربرد جهت بررسی رابطه افشای اختیاری اطلاعات با کیفیت سود است. از نظر دسته بندی تحقیق ها بر حسب نحوه گردآوری داده ها، تحقیق حاضر از نوع تحقیق ها توصیفی تحلیلی است. از ویژگی های تحقیق توصیفی این است که محقق دخالتی در موقعیت، وضعیت و نقش متغیرها ندارد و آن ها را دستکاری یا کنترل نمی کند و صرفاً آن چه را وجود دارد مطالعه کرده، به توصیف و تشریح آن می پردازد (حافظ نیا، ۱۳۸۷)

در این پژوهش برای جمع آوری داده ها مورد نیاز، ابتدا از روش کتابخانه ای و مطالعات اسنادی استفاده خواهد شد که بر این اساس، مبانی نظری و ادبیات پژوهش از کتب و مجلات تخصصی لاتین و فارسی گردآوری می گردد به علاوه مجله های علمی، نمایه ها، پایان نامه های دکترا و کارشناسی ارشد و کتاب های مرتبط با موضوعات استفاده شده است. سپس داده های لازم برای آزمون فرضیه های تحقیق از طریق مراجعه به صورت های مالی و یادداشت های توضیحی شرکت های منتخب، پایگاه اینترنتی بورس اوراق بهادار و دیگر پایگاه های مرتبط و ره آورد نوین استخراج می شود. داده ها پس از گردآوری و انتقال به صفحه گسترده Excel و اعمال محاسبات لازم آماده می شوند. جهت تحلیل داده های ترکیبی نیز از نرم افزارهای اقتصادسنجی Eviews استفاده خواهد شد.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار می باشد. در این تحقیق برای این که نمونه آماری یک نماینده مناسب از جامعه آماری مورد نظر باشد، از روش حذفی سیستماتیک استفاده شده است. برای این منظور معیارهای زیر در نظر گرفته شده است:

- ۱) شرکت های مورد نظر از ابتدای سال ۱۳۹۲ تا انتهای سال ۱۳۹۶ در عضویت بورس اوراق بهادار باشند.
  - ۲) پایان سالی مالی آنها ۲۹ اسفند باشد.
  - ۳) جزو شرکت های مالی و شرکت های سرمایه گذاری یا شرکت های واسطه گری مالی نباشد.
  - ۴) در طی دوره مورد بررسی (۱۳۹۶-۱۳۹۲) تغییر سال مالی نداشته باشد.
  - ۵) طی دوره پژوهش فعالیت مستمر داشته و معاملات آنها در بورس دچار وقفه بیش از سه ماه نباشد.
  - ۶) اطلاعات مالی شرکت در دوره ی مورد مطالعه در دسترس و حسابرسی شده باشد.
- پس از حذف شرکت های فاقد شرایط ۱۶۰ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شده است. بنابراین مشاهدات ما بر اساس شرکت - سال ۸۰۰ می باشد.

فرضیه های تحقیق

با توجه به مبانی نظری و برای نیل به هدف پژوهش، فرضیه زیر ارائه شده اند:

۱. بین افشای اختیاری اطلاعات با کیفیت سود رابطه وجود دارد.

مدل تحقیق

در این پژوهش از روش های کمی تحلیل آماری برای آزمون فرضیه ها استفاده خواهد شد که شامل تحلیل رگرسیون چند متغیره می باشد. برای به کارگیری تکنیک پانل دیتا الگوی زیر به منظور آزمون فرضیه تحقیق به کار گرفته شده است.

مدل شماره (۱)

$$EQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 EntCost/INTAN + \beta_2 NDSCORE_{i,t} + \beta_3 ISSUE_{i,t} + \beta_4 InstOwner_{i,t} + \beta_5 SIZE_{i,t} + \beta_6 BM_{i,t} + \beta_7 ROA_{i,t} + \beta_8 LEV_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

EQ: کیفیت سود: برای اندازه گیری کیفیت سود از الگو فرانسویس و همکاران (۲۰۰۵) استفاده شده است.
 NDSCORE_{i,t}: افشای اختیاری اطلاعات: برای اندازه گیری افشا از شاخص جنسن (۲۰۰۲) استفاده شده است.
 EntCost: هزینه عمومی و اداری که در ۱- ضرب می شود.
 INTAN: دارایی های نامشهود شرکت، ما مقدار را با ۱- ضرب می کنیم.
 ISSUE: مجموع بدهی های بلند مدت تقسیم بر کل دارایی های سال قبل شرکت
 InstOwner: درصد سهام متعلق به سرمایه گذاران نهادی در پایان سال است.
 SIZE: اندازه شرکت می باشد که با لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام بدست می آید.
 BM: ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام
 ROA: بازده دارایی که از تقسیم سود خالص بر کل دارایی ها بدست می آید.
 LEV: اهرم مالی که از تقسیم کل بدهی به کل دارایی بدست می آید.

متغیرهای تحقیق و نحوه اندازه گیری آنها

• متغیر وابسته

NDSCORE_{i,t}: نشان دهنده افشای اختیاری اطلاعات می باشد. افشای اختیاری همان اطلاعاتی که مازاد بر اطلاعات اجباری در شرکت توسط مدیریت تهیه می شود، می باشد و در مقابل افشای اجباری اطلاعات، همان اطلاعاتی است که توسط سازمان های مرتبط و استانداردهای حسابداری ملزم به افشای آن شده اند. میکل و همکاران (۱۹۹۵) به نقل از المانس (۲۰۱۲) افشای اختیاری را، اطلاعات مازاد بر استانداردها، ارائه رایگان اطلاعات حسابداری و دیگر اطلاعات که برای امر تصمیم گیری در گزارشات سالانه مفید می باشد، تعریف نمود. افشای اختیاری اطلاعات، مزایایی را به همراه دارد که انگیزه ی افشای اختیاری اطلاعات را در مدیران زیاد می کند. منافع حاصل از افشا اختیاری، هم برای تأمین شونده و هم برای تأمین کننده سرمایه وجود خواهد داشت (خانی و همکاران، ۱۳۹۱).

برای اندازه گیری افشا از شاخص جنسن (۲۰۰۲) استفاده شده است. برای محاسبه نمودن میزان افشای اختیاری در هر شرکت، ابتدا چک لیستی از موارد افشای اختیاری با توجه به تحقیق های قبلی، موارد افشای اختیاری در صورت های مالی و سایر گزارش های شرکت های داخلی و خارجی تهیه می شود. سپس با بررسی صورت های مالی سالانه، گزارش های مجامع عمومی و یادداشت های توضیحی به هر قلم از موارد موجود در چک لیست که توسط شرکت ها افشا شده باشد، عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر تعلق می گیرد و در نهایت شاخص افشای اختیاری با تقسیم جمع موارد افشا شده به کل مواردی که می بایست افشا شود محاسبه خواهد شد. در نهایت، شاخص افشای اختیاری به صورت زیر توسط لویز و همکاران (۲۰۰۷) محاسبه گردیده است:

$$VDI = \sum_{i=1} (d_i/n_i)$$

که در این معادله اگر مورد افشا شده باشد، d_i معادل یک در نظر گرفته شده است و در غیر اینصورت صفر در نظر گرفته شده است. حداکثر موارد افشا (n) نیز معادل ۶۰ می باشد.

^aMitchell,

^bEleman.

جدول ۱- چک لیست افشای اختیاری

ردیف	عنوان کلی	فهرست موارد افشای اختیاری
۱	اطلاعات عمومی شرکت	<ul style="list-style-type: none"> • خلاصه ای از تاریخچه • نمودار سازمانی و تشریح ساختار سازمانی- • آدرس های اداری، آدرس کارخانه و آدرس هایی برای مکاتبه و ارتباط با شرکت- • آدرس های وب سایت، آدرس ایمیل، تلفن، فاکس
۲	حاکمیت شرکتی	<ul style="list-style-type: none"> • جزئیاتی در مورد رییس هیئت مدیره (سابقه، میزان تحصیلات، تخصص، تجارب تجاری) • جزئیاتی در مورد سایر اعضای هیئت مدیره (سابقه، میزان تحصیلات، تخصص، تجارب تجاری) • جزئیاتی در مورد مدیر عامل شرکت (سابقه، میزان تحصیلات، تخصص، تجارب تجاری) • فهرستی از مدیران ارشد (غیر از اعضای هیئت مدیره و مدیر عامل-) • تصویر اعضای هیئت مدیره و مدیر عامل- • درصد مالکیت مدیران در شرکت- • تعداد جلسات برگزار شده هیئت مدیره و تاریخ آنها
۳	بیان چشم انداز، اهداف و استراتژی های شرکت	<ul style="list-style-type: none"> • تشریح و بیان چشم انداز آتی- • بیان اهداف و استراتژی های شرکت- • اقدامات انجام شده در طی سال برای دستیابی به اهداف- • اقدامات برنامه ریزی شده برای دست یابی در سال های آتی
۴	پیش بینی های شرکت	<ul style="list-style-type: none"> • ش بینی فروش های آتی- • مقایسه پیش بینی فروش های قبلی با فروش های واقعی- • پیش بینی سود های آتی- • مقایسه پیش بینی های قبلی سود با سود های واقعی- • پیش بینی دریافت ها و پرداخت های نقدی برای دوره های آتی- • پیش بینی مخارج سرمایه ای- • پیش بینی سهم از بازار
۵	اطلاعات مربوط به تحلیل مالی و عملیاتی شرکت	<ul style="list-style-type: none"> • نسبت های سودآوری- • نسبت های نقدینگی- • نسبت های فعالیت- • نسبت های ارزیابی بازار- • نسبت های اهرمی- • فروش سر به سر مربوط به محصولات یا خدمات
۶	تحقیق و توسعه	<ul style="list-style-type: none"> • توضیح پروژه های تحقیق و توسعه- • سیاست های شرکت در رابطه با تحقیق و توسعه- • موقعیت فعالیت های تحقیق و توسعه- • تعداد کارکنان مشغول به کار در تحقیق و توسعه- • تشریح توسعه محصولات جدید
۷	مدیریت ریسک عمومی	<ul style="list-style-type: none"> • تشریح و توضیح ریسک کلی و ریسک عمومی شرکت- • اطلاعات و جزئیاتی در رابطه با سایر ریسک ها (ریسک نقدینگی، تورم، نرخ بهره و)...
۸	اطلاعات مربوط به کارکنان	<ul style="list-style-type: none"> • میانگین حقوق هر کارمند- • میانگین سن کارکنان- • طبقه بندی کارکنان بر اساس وظایف و حوزه فعالیت-

		<ul style="list-style-type: none"> • طبقه بندی کارکنان از نظر جنسیت و تحصیلات- • اطلاعات استخدام کارکنان • سیاست های آموزشی کارکنان- • هزینه های انجام شده در رابطه با آموزش- • تعداد کارکنان آموزش دیده- • حوادث و سوانح و اقدامات ایمنی- • مخارج اقدامات ایمنی- • جزئیات رفاهی ارائه شده به کارکنان و مدیریت
۹	گزارشهای اجتماعی و زیست محیطی	<ul style="list-style-type: none"> • سلامتی، ایمنی و کیفیت محصولات- • برنامه های کمی و کیفی حفاظت از محیط زیست- • برنامه های اجتماعی- • کمک های خیریه (حمایت های مالی)- • صورت ارزش افزوده
۱۰	آماره های کلیدی غیر مالی	<ul style="list-style-type: none"> • تجزیه و تحلیل کیفی و کمی رقبا- • تجزیه و تحلیل کیفی و کمی سهم از بازار محصولات یا خدمات- • میزان رشد کمی فروش- • تشریح مشتری ها
۱۱	اطلاعات مربوط به بازار	<ul style="list-style-type: none"> • قیمت سهام و روند آن- • حجم مبادلات سهام و روند آن- • ارزش بازار حقوق صاحبان سهام و روند آن- • درصد مالکیت سهامداران عمده- • نوع مالکیت سهامداران شرکت (حقیقی یا حقوقی بودن مالکان)

منبع: پورحیدری و همکاران، ۱۳۹۱

• متغیر مستقل

EQ: نشان دهنده کیفیت سود می باشد. سود حسابداری معیاری برای ارزیابی گزارشگری مالی است؛ زیرا تغییر در کمیت ترانزنامه، به دنبال صورت سود و زیان رخ می دهد بدون در نظر گرفتن طبقه بندی مجدد و شناسایی به موقع سود و زیان منتج به تجدید به موقع تمامی متغیرها و نسبت های مالی می شود. اگرچه سود بیانگر عملکرد نهایی شرکت ها است، ولی هر شرکتی دارای سیستم حسابداری با حساب های خاص خود است که منتج به ارائه سودهای مختلف می گردد. بنابراین باید بتوانیم داستان واقعی این ارقام را برای سرمایه گذاران تشریح کنیم (شباهنگ، ۱۳۸۱). تعریف قطعی از کیفیت سود و ملاک های تعیین کننده آن ارائه نشده است، به طوری که از نظر سیگال در ۱۹۹۷ تعریف کیفیت سود ساده نیست (سیگال، ۱۹۸۲). کیفیت سود عبارتست از بیان صادقانه سود گزارش شده، یعنی کیفیت سود بالا نشان دهنده مفید بودن اطلاعات سود برای تصمیم گیری استفاده کنندگان و هم چنین مطابقت بیشتر آن با سود اقتصادی است (خوش طینت و اسماعیلی، ۱۳۸۴). برای اندازه گیری کیفیت سود از الگو فرانسویس و همکاران (۲۰۰۵) استفاده شده است که بصورت زیر است.

مدل شماره (۲)

$$TCA_{it} = \alpha + \beta_1 CFO_{t-1} + \beta_2 CFO_t + \beta_3 CFO_{t+1} + \beta_4 \Delta REV_t + \beta_5 PPE_t + \varepsilon_t$$

TCA_{it}: کل اقلام تعهدیCFO_t, CFO_{t-1}, CFO_{t+1}: نشان دهنده وجه نقد ناشی از عملیات در سال t، t-1 و t+1 است.

ΔREV_t : تغییرات در فروش سال جاری

PPE_t : ارزش ناخالص، اموال، ماشین آلات و تجهیزات شرکت i در زمان t

همه متغیرهای بالا با استفاده از تقسیم بر جمع دارایی ها استاندارد می شوند. انحراف معیار خطای باقیمانده الگوی مذکور در ۱- ضرب و مقدار بزرگتر نشان دهنده کیفیت سود بالاتر است.

در مدل فرانسیس و همکاران (۲۰۰۵) ابتدا کل ارقام تعهدی به روش زیر محاسبه می گردد:

$$TCA_{it} = E_{it} - CFO_{it}$$

TCA_{it} : کل ارقام تعهدی شرکت i در سال t

E_{it} : سود بعد از بهره و مالیات برای شرکت i در سال t

CFO_{it} : جریان های نقدی حاصل از عملیات برای شرکت i در سال t

• متغیرهای کنترلی

$EntCost$: هزینه عمومی و اداری که در ۱- ضرب می شود.

$INTAN$: دارایی های نامشهود شرکت، ما مقدار را با ۱- ضرب می کنیم.

$ISSUE$: مجموع بدهی های بلند مدت تقسیم بر کل دارایی های سال قبل شرکت.

$InstOwner$: درصد مالکیت نهادی، از این متغیر در تحقیقات مرادزاده فرد و همکاران (۱۳۹۰) و کرمی و همکاران (۱۳۸۹) استفاده شده است. مالکیت نهادی، مالکیت سهام توسط نهادهای مالی مانند شرکت های بیمه، بانک ها، صندوق بازنشستگی، صندوق های سرمایه گذاری و بانک ها ی سرمایه گذار و ... می باشند.

$SIZE$: اندازه شرکت که برابر است با لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام.

BM : ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام.

ROA : بازده دارایی که از تقسیم سود خالص بر کل دارایی ها بدست می آید

LEV : اهرم مالی که از تقسیم کل بدهی به کل دارایی بدست می آید.

۴. یافته های تحقیق

آمار توصیفی

در ابتدا آماره های توصیفی داده های تحت مطالعه محاسبه شد. جدول (۲) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش را نشان می دهد که شامل اطلاعات مربوط به میانگین، میانه، بیشینه و کمینه، چولگی و کشیدگی و... است. شاخص های پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی داده ها از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است. انحراف معیار یکی از مهم ترین شاخص های پراکندگی است و معیاری برای میزان پراکندگی مشاهدات از میانگین است. در بین متغیرهای مدل کیفیت سود و افشای اختیاری و بدهی های بلند مدت بر دارایی شرکت، پایین ترین میزان پراکندگی را دارا هستند. تعداد مشاهدات در طی سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶، برابر ۸۰۰ مشاهده بوده است.

جدول ۲- آمار توصیفی متغیرها

نام متغیر	نماد	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
کیفیت سود	EQ	-۰/۰۵	-۰/۰۴	-۰/۰۰۲	-۰/۱۴	۰/۰۳	-۰/۹۲	۳/۴۳
افشای اختیاری	NDSCORE	۰/۴۷	۰/۴۶	۰/۷۰	۰/۲۹	۰/۰۹	۰/۳۹	۲/۷۶
هزینه عمومی و اداری بر دارایی نامشهود	ENTCOSTINTAN	۴۰/۴۳	۱۶/۴۵	۱۶۸/۳۱	۰/۰۰	۵۳/۴۵	۱/۵۱	۳/۹۴
بدهی های بلند مدت بر دارایی	ISSUE	۰/۰۷	۰/۰۴	۰/۲۷	۰/۰۰	۰/۰۸	۱/۴۰	۴/۰۱
سرمایه گذاران نهادی	INSTOWNER	۰/۳۷	۰/۲۹	۰/۹۲	۰/۰۰	۰/۳۲	۰/۳۸	۱/۶۵
اندازه شرکت	SIZE	۱۴/۱۴	۱۳/۹۰	۱۸/۴۳	۱۱/۰۶	۱/۶۱	۰/۶۴	۳/۳۶
ارزش دفتری به ارزش بازار	BM	۰/۵۲	۰/۴۵	۱/۷۰	-۰/۴۲	۰/۳۴	۱/۱۶	۵/۹۱
بازده دارایی	ROA	۰/۱۳	۰/۱۱	۰/۵۴	-۰/۲۴	۰/۱۴	۰/۵۴	۳/۷۶
اهرم مالی	LEV	۰/۵۶	۰/۵۷	۰/۸۸	۰/۰۹	۰/۱۹	-۰/۳۵	۲/۴۴

برآورد مدل به روش داده های ترکیبی

برای انتخاب اینکه در تخمین الگوهای داده های ترکیبی از روش تلفیقی یا تابلویی استفاده شود، از آزمون F لیمر استفاده شد. با توجه به اینکه سطح معناداری در الگوها کوچکتر از ۵ درصد است، داده ها از نوع تابلویی (پانل) هستند. همچنین طبق نتایج حاصل از آزمون هاسمن برای فرضیه تحقیق، با توجه به اینکه سطح معناداری کمتر از ۵ درصد می باشد، لذا نشان می دهد که روش اثرات تصادفی ناسازگار می باشد و بایستی از روش اثرات ثابت استفاده شود.

جدول ۳- آزمون F لیمر و هاسمن

مدل ها	آزمون F لیمر			آزمون هاسمن		
	آماره	مقدار احتمال	نتیجه	آماره	مقدار احتمال	نوع الگو
مدل تحقیق	۳/۸۸	۰/۰۰	پانل	۲۹/۳۶	۰/۰۰	اثرات ثابت

با توجه به نتایج این دو آزمون که در جدول (۳) درج شده است، مدل پانل با اثرهای ثابت برای برازش مدل در ادامه استفاده می شود.

نتایج تحلیل رگرسیون

قبل از برآورد الگو، مفروضات الگوی رگرسیون از جمله همسانی واریانس اجزای اخلاص، نبود خود همبستگی بین اجزای اخلاص و نبود هم خطی بین متغیرهای توضیحی بررسی شد. به منظور بررسی همسانی واریانس جمله اخلاص الگوها، از آزمون بارتلیت استفاده شده است. در این پژوهش، با توجه به وجود ناهمسانی واریانس در مدل های رگرسیونی اصلی، از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (EGLS) برای رفع آن استفاده شده است. به منظور بررسی خود همبستگی میان اجزای خطا، از آزمون دوربین واتسون استفاده شد. آماره دوربین واتسون در دامنه ۱،۵ تا ۲،۵ قرار گرفته که حاکی از عدم خودهمبستگی میان اجزای خطا است.

نتایج آزمون مدل اول پژوهش

هدف از آزمون مدل پژوهش، بررسی رابطه بین افشای اختیاری اطلاعات با کیفیت سود است. نتایج آزمون فرضیه با توجه به وجود ناهمسانی واریانس با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (EGLS) در جدول (۴) مشاهده می شود.

جدول ۴- نتایج آزمون

$EQ_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 EntCost/INTAN + \beta_2 NDSCORE_{i,t} + \beta_3 ISSUE_{i,t} + \beta_4 InstOwner_{i,t} + \beta_5 SIZE_{i,t} + \beta_6 BM_{i,t} + \beta_7 ROA_{i,t} + \beta_8 LEV_{i,t} + \epsilon_{i,t}$				
متغیر	نماد متغیر	ضریب متغیر	آماره t	احتمال آماره t
هزینه عمومی و اداری بر دارایی های نامشهود	ENTCOSTINTAN	۰/۰۰۰۵	۲/۴۱	۰/۰۱
افشای اختیاری	NDSCORE	۰/۰۰۸	۲/۸۰	۰/۰۰
بدهی های بلند مدت بر دارایی	ISSUE	-۰/۰۰۵	-۰/۳۷	۰/۷۱
سرمایه گذاران نهادی	INSTOWNER	-۰/۰۱	-۱/۳۶	۰/۱۸
اندازه شرکت	SIZE	-۰/۰۰۸	-۴/۷۰	۰/۰۰
ارزش دفتری به ارزش بازار	BM	-۰/۰۰۴	-۱/۳۸	۰/۱۷
بازده دارایی	ROA	-۰/۰۰۸	-۰/۷۷	۰/۴۴
اهرم مالی	LEV	-۰/۰۰۵	-۰/۴۴	۰/۶۶
عرض از مبدأ	C	۰/۰۴	۱/۳۲	۰/۱۹
آماره F	۶/۸۲	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۴	
احتمال آماره F	۰/۰۰	آماره دوربین واتسون	۱/۹۶	

مقدار آماره F در سطح خطای ۵ درصد و میزان اطمینان ۹۵ درصد معناداری کل مدل رگرسیون برازش شده و فرض خطی بودن مدل آن پذیرفته می شود. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا کرد در مجموع، متغیرهای استفاده شده در مدل توانسته است ۵۴ درصد تغییرات متغیر وابسته افشای اختیاری را توضیح دهند. مقدار دوربین واتسون با عدد ۱/۹۶ عدم خود همبستگی بین خطاها را نشان می دهد. با توجه به اینکه احتمال مربوط به برخی از متغیرهای کنترلی بالاتر از ۰.۵ می باشد لازم است ما این متغیرهای کنترلی را حذف و نتیجه بهترین برازش مدل را ارائه نماییم.

جدول ۵- نتایج بهترین برازش مدل پژوهش

حذف متغیر اضافی		F-statistic		ارزش	احتمال
				۱/۰۱	۰/۴۱
متغیر	نماد	ضریب متغیر	آماره t	معنی داری P-Value	
هزینه عمومی و اداری بر دارایی های نامشهود	ENTCOSTINTAN	۰/۰۰۰۴	۲/۲۸	۰/۰۲	
افشای اختیاری	NDSCORE	۰/۰۰۹	۳/۷۷	۰/۰۰	
اندازه شرکت	SIZE	-۰/۰۱	-۶/۰۵	۰/۰۰	
عرض از مبدأ	C	-۰/۰۰۰۱	-۰/۰۱	۰/۹۹	

آماره F	۶/۹۹	آماره دوربین واتسون	۱/۹۵
احتمال آماره F	۰/۰۰	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۵

شایان ذکر است در آزمون مدل پژوهش، متغیرهای کنترلی بدهی های بلند مدت بر دارایی، سرمایه گذاران نهادی، ارزش دفتری به ارزش بازار، بازده دارایی و اهرم مالی شرکت با انجام آزمون حذف متغیر اضافی حذف شد و نتایج آزمون ارائه گردید. با توجه به سطح معنی داری بدست آمده از آزمون حذف متغیرهای اضافی شرکت که بزرگتر از ۰/۰۵ می باشد لذا حذف متغیرهای کنترلی که سطح معنی داری آن بزرگتر از ۰/۰۵ می باشد توجیه پذیر است. با توجه به احتمال بدست آمده برای متغیر مستقل افشای اختیاری، که کوچکتر از ۰/۰۵ می باشد، بنابراین رابطه ی معناداری بین افشای اختیاری اطلاعات با کیفیت سود شرکت وجود دارد و فرضیه پژوهش پذیرفته شده است. مثبت بودن ضریب آماره t حاکی از مستقیم بودن این رابطه است که نشان می دهد افشای اختیاری اطلاعات موجب افزایش کیفیت سود می شود و به ازای یک واحد افزایش در افشای اختیاری متغیر کیفیت سود هفت صدم افزایش می یابد.

۵. بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش رابطه افشای اختیاری اطلاعات با کیفیت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را بررسی نمودیم. اطلاعات عنصر کلیدی در تصمیم های اقتصادی است. سرمایه گذاران در بازارهای سرمایه برای تصمیم گیری خود به اطلاعاتی تکیه می کنند که قاعدتا انتظار می رود معتبر، فهم پذیر و قابل رسیدگی و تجزیه و تحلیل باشند. معتبرترین منبع اطلاعاتی سرمایه گذاران، اعتبار دهندگان و سایر استفاده کنندگان از اطلاعات شرکت ها، گزارش های ارائه شده توسط مدیران شرکت می باشد. بنابراین در مطالعه حاضر رابطه بین افشای اختیاری اطلاعات با کیفیت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسی گردید. در این پژوهش در ابتدا بررسی می کنیم که آیا افشای اختیاری اطلاعات عامل تاثیر گذاری بر کیفیت سود است یا خیر. فرضیه پژوهش با استفاده از الگوی رگرسیون چند متغیره و روش داده های ترکیبی برازش شد. نتایج آزمون فرضیه نشان داد، رابطه ای مثبت بین افشای اختیاری اطلاعات با کیفیت سود شرکت وجود دارد و افزایش در افشای اختیاری اطلاعات موجب افزایش کیفیت سود شرکت می شود. نتایج تحقیق تئو در سال ۲۰۱۷ نشان داد که کیفیت سود یک عامل برجسته در تأثیرگذاری بر افشای اطلاعات است. جاودان سال ۱۳۹۶ در تحقیق خود نشان می دهد که کیفیت افشا اثر منفی و معنی دار بر مدیریت سود شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران دارد. پورحیدری در سال ۱۳۹۶ بیان نمود که بین کیفیت سود و میزان افشا رابطه مستقیم و معناداری برقرار است. این نتیجه ها همسو با نتیجه فرضیه تحقیق حاضر می باشد.

با توجه به تایید رابطه مثبت بین افشای اختیاری اطلاعات با کیفیت سود شرکت، می توان گفت که مدیرانی که اطلاعات را افشا می کنند می تواند میزان کیفیت سود را افزایش یا آن را بهبود بخشد. با توجه به نتایج این تحقیق می توان این گونه بیان کرد که سرمایه گذاران حاضر در بورس اوراق بهادار باید به این نکته توجه داشته باشند که تغییرات در افشای اختیاری اطلاعات می تواند حاوی اخبار مهم و محرمانه ای در خصوص وضعیت آتی شرکت باشد و بنابراین باید به آن در زمان تصمیم گیری توجه کرد. همچنین به سرمایه گذاران و سایر ذی نفعان این امکان را می دهد که با در کنار هم قرار دادن اطلاعات مربوط به افشای اختیاری اطلاعات، پیش بینی بهتر و جامع تری از کیفیت سود داشته باشند. به سرمایه گذاران در بورس پیشنهاد می شود که جهت سرمایه گذاری های خود در بورس به سطح افشای شرکت ها توجه بیشتری نمایند، زیرا هر شرکتی که افشای الزامی خود را به همراه افشای اختیاری (داوطلبانه) در بورس ارائه می کند می توان یک ضریب اطمینان از کیفیت سود را به همراه داشته باشد. در این پژوهش برای اندازه گیری کیفیت سود از الگو فرانسویس و همکاران (۲۰۰۵) استفاده شده است به پژوهشگران پیشنهاد می شود که جهت محاسبه کیفیت سود از معیارهای دیگری نظیر مدل اسلوان (۱۹۹۶)، دی

انجلو (۱۹۸۶)، هیلی (۱۹۸۵) و نظایر آن نیز استفاده نمایند. همچنین برای اندازه گیری افشا اطلاعات شرکت ها از افشای اختیاری اطلاعات استفاده شده است، پیشنهاد می شود که جهت محاسبه افشا از هر دو نوع افشا یعنی افشا اجباری و اختیاری بصورت مجزا استفاده نمایند و نتایج را با هم مقایسه کنند.

منابع و مراجع

۱. احمدی، فائق (۱۳۹۵)، ارتباط بین سطح افشاء و کیفیت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قشم.
۲. بنی مهد، بهمن (۱۳۸۹) بررسی عوامل موثر بر رتبه بندی شرکتهای بورس اوراق بهادار تهران از لحاظ کیفیت افشاء و به موقع بودن، مجله حسابداری مدیریت، شماره هفتم، ص ۱-۱۳.
۳. پورحیدری، امید (۱۳۹۶)، رابطه بین کیفیت سود و هزینه سرمایه با افشای شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله علمی- پژوهشی دانش حسابداری مالی، دوره ۴، شماره ۳، صفحه ۱-۲۰.
۴. پورحیدری، امید؛ حسین پور، حمزه. (۱۳۹۱)، بررسی رابطه بین افشای اجباری و اختیاری با ارزش سهام شرکت ها. چشم انداز مدیریت مالی، شماره ۵، بهار. ص ص ۲۸-۹.
۵. ثقفی، علی؛ قاسم بولو (۱۳۸۸)، " هزینه حقوق صاحبان سهام و ویژگی های سود"، فصلنامه تحقیقات حسابداری، شماره ۲، انجمن حسابداری ایران.
۶. خانی، عبدالله؛ میرباقری رودباری، آمنه، (۱۳۹۱)، افشا اختیاری در مقابل افشا اجباری، حسابداری و مدیریت مالی، بهار و تابستان، شماره ۶، ص ۷-۱۸.
۷. خواجوی، شکرالله و ناظمی، امین (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین کیفیت سود و بازده سهام با تاکید بر نقش ارقام تعهدی در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی های حسابداری و حسابرسی شماره ۴۰.
۸. شباهنگ، رضا، ۱۳۸۱، نظریه حسابداری، تهران، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی، جلد دوم.
۹. Botosan, C. A. (1997). Disclosure Level and the Cost of Equity Capital. *The Accounting Review*, 72 (3), 323-34.
۱۰. Francis, J., LaFond, R., Olsson, P., and Schipper, K. (2005). The market pricing of accruals quality. *Journal of Accounting and Economics*, 39 (2), 295-327.
۱۱. Hendriksen, E. and V. Berda (1992). *Accounting Theory*. 5th ed. New York: IRWIIN.
۱۲. Mitchell, J. D., Chia, C. W. L., & Loh, A. S. (1995). Voluntary disclosure of segment information: Further Australian Evidence. *Accounting & Finance*, 35 (2), 1-16.
۱۳. Nen-Chen, R.H., Jeng, C., Ying, W. (2013). Effect of disclosure regulation on earnings management through related-party transactions: Evidence from Taiwanese firms operating in China. *Journal of Accounting and Public Policy*, 32 (4), 292-313.
۱۴. Tuo, Ling (2017) Voluntary disclosure of non-financial information and its association with sustainability performance, *Advances in Accounting*, journal homepage: www.elsevier.com/locate/adiac.
۱۵. Verrecchia, R. E. , (2001). Essays on disclosure. *Journal of Accounting and Economics*, (32) , 97-180.